

Внеклассное мероприятие

«Халкъь авуз яратывчулукъ ахшамы»

Подготовила: учитель кумыкского языка и
литературы

Гаджимурадова Дженнет Расуловна

2019

Халкъ авуз яратывчулукъ ахшамы.

Мурады:

1. Яшланы тил байлыгъын оьсдюрюв.
2. Унутулуп барагъан бырынгъы, адат-къылыкъ йырлагъа, айтывлагъа ва аталар сёзлеге яшланы къаравун бакъдырмакъ, сюдюрмек.

Гиришив сёз:

Муаллим: Бугюн биз сизин булан халкъ авуз яратывчулукъ ахшамына жыйылгъанбыз.

Загъматчы халкъ насипли яшав къурмакъ учун минг йылланы узагъына бир бошамай тыш ва ич душманлары булан ябуша гелген.

Халкъны чапгынчлагъа – тыш душманлагъа, ич душманлагъа къаршы юрютген шо ябушувлары ону авуз яратывчулугъунда суратлана.

Фольклор асарланы игитлери гъар заман тюзлюкню, гертиликни якълай, халкъны яны бола.

Ватанын сююв, халкъгъа гъалал къуллукъ этив, къоччакълыкъ, уллугъа абур, къонакъгъа гъюрмет этив гертиден де халкъ авуз яратывчулукъну асарларыны инг сыйлы хасиятлары.

Халкъ авуз яратывчулугъуну лап кёп ёлугъагъан жанры – ёмакълар. Ёмакъларда загъматчы халкъ дюньяда болур – болмас ишлени оьзюню яшав гъалларына, англавларына ва умутларына ошатып чебер кюйде суратлай.

Ёмакълар тынглавчуланы эдепге, яхшы къылыкълагъа уьйрете, олагъа йыбанч бере, генгюн ача ва оланы юреклеринде яхшы хыяллар уята.

Кёбюсю ёмакъларда загъматчы гъалкъны бугюнгю яшавгъа да, гележекге де инаныву гёрсетилген. Шо саялы ёмакъланы игитлери табиятны гючлюлеринден оза, хыйлы къыйынлыкълардан оьтюп, талайлы кюйде арив яшама башлай.

Биз де бугюнгю ахшамыбызда къарама сюебиз, халкъ авуз яратывчулугъун къайсы класс бек биле?

Шону учун да 5 класланы охувчуларыны арасында къумукъ адабиятдан «КВН» оьтгеребиз.

«КВН»- де ортакъчылыкъ этегенлер булан таныш этме сюемен.

I-команда “Ёмакъчылар”

II-команда “Сигъручулар”

Йырлай командир.

1. Биз КВН-ни башлайбыз,
Турмагъыз ягдада.
Татывлукъ таймасын бир де,
Бу бизин арада.
2. Гючлю харс уруп къаршыла.
Болельщик якълайгъан.
Шулай оюнлар кёп болсун
Дослукъну сакълайгъан.

Бизин булан бугюн жюрини председателлери:

Ильясова Б.А

Муталимова А.А

Жюрилеге йырлай командалар:

1. Арив къараса
Жюрилер бизге
Рази боларбыз
Юрекден сизге.

Сиздей багъаны.
Бизге ким салыр?
Сиздей гёнгюбюз
Бизин ким алар?

Тапшурувлар:

1. Приветствие.

(командаланы тануш болува).

“Ёмакъчылар”

1. Бизин команда – “Ёмакъчылар”

Бизин девиз:

Биз ёмакълар сюебиз.

Кёп ёмакълар билебиз

Бугюн КВН – де

Биз гюонер гёрсетербиз.

Команданы списогу.

2. Бизин команда – “Сигъручулар”

Бизин девиз:

Сигъручуларбыз биз де

Арта къалмасбыз биз де

КВН-де утарбыз

Ёмакъланы кѳурарбыз.
Команданы списогу.

2. Тапшурув.

Гъар командагъа соравлар берилежек. Соравлагъа дурус жавап берген командагъа 5 балл.

Ёмакъланы гъакъында нечик англаву бар командаланы тергейик.

1. Ёмакълар деп негер айтыла?

Бырынгъы заманлардан берли халкъны арасында авуздан айтыла гелген тамаша хабарлагъа ёмакълар деп айтыла.

2. Нечик эки бѳлюкге бѳлюне ёмакълар?

Халкъ ёмакълар.

Адабият ёмакълар.

3. Не баишгъалыгъы бар адабият ёмакълары, халкъ ёмакълары?

4. Халкъ ёмакълары нечик тюрлюлери бола?

1. Жан-жаныварланы гъакъындагъы ёмакълар.
2. Сигърулу ёмакълар.
3. Яшав-туруш ёмакълар.

5. Сигърулу ёмакълар деп негер айтыла?

«Сигъру» деген сѳз тамаша, ажайып бек кѳужурлу, яшавда болмасдай ишлени англата.

Шолай болгъан сонг, сигърулу ёмакълар деп ажайып ишлени, тамаша гюнерлери булангъы игитлени гъакъында кѳопдуруп хабарлайгъан ёмакъларга айтыла.

6. Тюндеги гесек къайсы ёмакълардан алынган?

“Эртен бу сѳзлени эшитип, кызларын ёймакъ учун бир гылла ойлашмагъа агъачга гете. Башы да гѳрюнмейген бир бийик тав болгъан. Ярны тюбюнде алмасы бишип турагъан бир алма терек де болгъан...”

- А) «Къарач» +
- Б) «Денгиз ат»
- В) «Агъа – ини»
- Г) «Батыр»

7. Къайсы ёмакълардан алынган шу гесек?

Уьйден чыгъып уьчюнчю гюн тюш вакътиде уьч де агъа-ини ел уьчге айрылагъан ерге етишгенлер. Онда ташгъа язылгъан шулай бир язывланы охуйлар: “Онгдан гетген де солдан гетген де сав къалажакъ. Ортадан тувра гетген не насип табар, не де – ажжал.”

А) Денгиз ат.

8. Шу сёзлер ёмакъдагъы къайсы игитни сёзлеридир.

– Мюкюр болдум! Мен гъали объмюрюм – башым чакъы сеникимен.

Сыртыма ер къапла, башыма юген сал, сени мен суйген еринге элтирмен.

А) Батырны сёзлери

Б) Денгиз атны сёзлери

В) Аждагъаны сёзлери

Г) Къарачачны сёзлери

3. Тапшурув.

Шу берилген сёзлерден ёмакъны узатма герек.

Къарт къатын ва ону къозусу.

Бир болгъан, бир къатын, къозусу болгъан, бир бёрю болгъан.

4. Тапшурув.

Къайсы команда кёп айтывлар биле?

Адамны адам этген иш.

Адам ёлдашлары булан танылар.

Ахшамдан сонг гюн тувмас.

Элде буса къолдадыр.

Къоркъгъан уялмас.

Адамны адам этген анадыр.

Анадан сонг къызардаш – азиз къардаш.

Анасы айтар, къызы къайтар.

Анасына анар боласы, экмегине анар къалачы.

Йыракъдагъы къардашдан ювукъдагъы хоншу яхшы.

Гетген оьмюр кьайтып гелмес.

Яшагъан не де гөерер.

Кьолу билген бал ашар.

Алим – элге муалим.

Китап тутгъан тюзелир.

Ёмакьда да ёрукь бар.

Гёз кьоркьач, кьол – батыр.

Акьча санавдан таймас.

Хатаргъа берекет бермесин.

5. Тапшурув.

Эки де команданы яшларына сёзлер бериле. Шо сёзлени гьарпы булан башланагъан сёзлер кьуругъуз.

I команда

II команда

Эркинлик

Ватандаш

Элек

Ватан

Рам

Алма

Китап

Терек

Ит

Агъач

Нал

Нап

Лампа

Дандирек

Ини

Асиль

Картон

Шар

6. Тапшурув.

Санавланы гезигине гөре бувунлардан сёзлер этип, айтывланы кьайсы команда тез охуй.

1. Ата баласы болма, албаласы бол.
2. Уллу айтгъанны этмеген, мурадына етмеген.

7. Тапшурув.

Гъар командагъа кроссворд.

Къайсы команда тез тизип бите кроссвордну.

Кроссвордну аты «Язбаш».

8. Тапшурув.

Къумукъ халкъ адат – къылыкъ йырларын къайсы команда арив йырлай.

«Ёмакъчылар» — “Гюдюрбай”

«Сигъручулар» — “Земире”.

9. Тапшурув.

Эки де командагъа чечеген ёмакълар. Къайсы команда кёп чечеген ёмакъланы чече.

1. Ювукъдан къарайман, озюм йылайман. (согъан)
2. Шаршавдай ап-акъбола, Гюнню гёрсе, ёкъ бола. (къар)
3. Мен бир сыйлы емишмен
Ичинде токъ аш булан
Мени ашап болмайсан
Сындырмасанг таш булан. (къоз)
4. Бир гиччи кагъыз гесек, алмасбыз, тер текмесек. (аттестат)
5. Ялын тюгюл – бишире, тийген ерин исиндире. (къычытгъан)
6. Акъу тулукъ, ув къартыкъ.
Савлукъ учун бек тарыкъ. (дарман)
7. Базаргъа элтсе сатылмай
Низамгъа салса тартылмай
Озю балдан да татли
Тек ашама да болмай. (арив сез)
8. Озю гъармутгъа ошай
Ашамагъа ярамай.
Гече ине де саплай
Ярыгъына къарт абай
Ойлашсанг билежексен
Башгъалагъа сорамай. (лампочка)

10. Тапшурув.

10-нчу тапшурувда бизин булан бирге ишлейген шаир, Россияны язывчуларыны союзуну члени Дженнет Мусаеваны масхара шиъруларын къайсы команда чебер охуй, тынглайкъ.

«Ёмакъчылар» – «Курицаны хабары»

«Сигъручулар» – «Фирменный экмек»

Жамы:

Шуну булан тапшурувланы битдиребиз.

Йыр:

Оюнлар ойнай туруп.

Юрек шатлыкъда толсун

Шулай арив КВН-ни

Оъмюрю узакъ болсун.

Утсакъ да, утдурсакъ да

Шуну булан битебиз

Гелгенигиз саялы,

Сизге савбол тебиз!

Яшлар бийийлер.

Жюриге сёз беребиз.

Утгъан командагъа савгъат бериле.